

GAZETA TRANSILVANIEI

„PRIETARĂ-ASOCIAȚIUNEA ASTRA” BRĂSOV
care de două ori pe săptămână prin îngrădirea
comitet de redacție.
Asociația tipografică „Astra” nr. 102.
Pagini 4-6-8 Lei 3.

STEAG RIDICAT LA
1838

GILBARIȚIU ȘI SFINTIT DE LUPTELE PURTATE SUB CUTELE LUI MUREȘENII
DE ATAȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BRĂSOV.
B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tf. 1513
Abonamentul anual lei ... Autorități și Societăți lei
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 60 Inreg. Trib. Brașov N. II No. 6. II. 71/942

Sâmbătă 18 Noemvrie 1944

Anul 107

Să epurăm pe Eminescu

de

dr. N. Căliman

Societatea scriitorilor, elita intelectualității românești, ne aduce marea veste, că primul lot de scriitori au fost epurați. Intre aceștia se găsesc și Sextil Pușcariu, și Brătescu-Voinești.

Mare mi-a fost mâhnirea sufletească citind această știre. Tot atât de mare ca și atunci când, acum câțiva ani, aflasem că niște epigoni îl epuraseră pe Mihail Sadoveanu, iar alți huligani îl epuraseră de tot pe Nicolae Iorga.

Atât de mare mi-a fost atunci, ca și acum, mâhnirea și revolta sufletească, încât, dacă aș fi în rândurile scriitorilor, eu le-aș părăsi scriitoriceasca societate, ca să nu-i mai văd niciodată.

Fiindcă scriitorii care pot să se degradeze până într'atâta, ca să scoată din rândul scriitorilor pe Mihail Sadoveanu, pe Sextil Pușcariu și pe Brătescu-Voinești, aceia nu mai sunt adevărați scriitori. Aceia sunt orice, dar scriitori nu. Ei nu mai sunt decât niște bieți viermi, care se târăsc în noroiul veșnic al pământului și nu pot înălța capul din mocirla vieții.

Mihail Sadoveanu, Sextil Pușcariu, Brătescu-Voinești nu pot fi scoși din rândurile scriitorilor niciodată. Ei sunt și rămân scriitori, ori vreau colegii lor de scris, ori nu vreau. Pot fi pedepsiți pentru faptele lor ca oameni, dacă au fapte de pedepsit, dar rămân în rândurile scriitorilor, fiindcă sunt adevărați scriitori.

Atunci, Mihail Sadoveanu și Nicolae Iorga, azi, Sextil Pușcariu, Brătescu-Voinești și alții, în al doilea lot al scriitorilor epurați ar putea cădea Lucian Blaga, Ionel Teodoreanu și alții.

Ca simplu privitor întreb: până când tot așa? Huliganii lui Hitler au ars în piețe publice cărți și publicații de mare valoare. Ai noștri nu s'au lăsat mai prejos. Au făcut și ei același lucru. Azi scriitorii înșiși epurează scriitori de mâna întâia. Măne, putem fi siguri, alți huligani, de altă stofă, vor pune în piețe publice operele lui Sextil Pușcariu și ale lui Brătescu-Voinești și le vor da foc.

Nu sunt scriitor, sunt numai un simplu privitor. Dar știu că lucrările lui Sextil Pușcariu au făcut mai mult pentru limba și neamul românesc, decât toate sforăelile pigmeilor de azi, iar frumusețea limbii lui Brătescu-Voinești nu va putea fi umbră niciodată de bălbăielile multor scriitori de azi.

Și apoi, noi, privitorii de rând, ne mai dăm cu părerea cam așa: rolul scriitorului nu poate fi să se coboare și să se bălăcească la fel cu ceilalți muritori de rând în mocirla pământescă. Menirea lui este să se ridice mereu, tot mai sus și mai sus, până la cerul dumnezeirii, acolo, unde adevărul și dreptatea stau alături de D-zeu. Nu să se coboare el, ci să ridice el gloata, ca aceasta să cunoască frumusețea adevărului și a dreptății.

Scriitor adevărat poate fi numai cel ce este complet liber, ca să-și poată lua sborul către înălțimile cerului. Cel ce suportă lanțurile pământesti și acționează la porunca lor, acela nu are dreptul să se creadă scriitor niciodată. Căci scriitorul trebuie să poarte făclia care luminează drumul neamului. Iar aceasta poate fi purtată numai în libertate, fără cătușe la mâini și fără căluș în gură.

Noi înțelegem și cerem cea mai severă epurație în viața noastră publică. Fără milă și fără cruțare. Avem mult de epurat. O viață socială și de stat coruptă. Trebuie stărpită din rădăcini o întregă mentalitate bolnavă. O viață nouă socială și de stat trebuie creată.

Dar să nu epurăm după metode și criterii inventate și practicate de dictatorii și imitatorii lor. Nu cu lagăre și epurații politice vom crea o nouă mentalitate și o nouă viață în România. Ne-am săturat de astfel de metode dictatoriale. Vrem alte metode și alte criterii. Scriitorii ar fi chemați să arate alte drumuri, noi, mai bune, pentru o nouă viață și să nu imite și ei pe ale altora, care n'ar fi trebuit să existe niciodată și ar trebui părăsite fără nicio amânare.

Dar să nu dăm noi sfaturi scriitorilor. Ei, sigur, vreau binele neamului românesc. Vor proceda,

după metodele adoptate, mai de parte la epurație. În una, două, sau mai multe ședințe vor epura tot ceea ce vor să epureze.

Când vor termina cu scriitorii în viață, se vor gândi poate și la cei morți. Octavian Goga va trebui scos din rândurile scriitorilor, după criteriile domnilor scriitori. A fost el odată și în contra Nemților. Dar la urmă s'a cam dat cu ei; și a fost un mare reacționar și un mare român. Și azi să fii mare român, este un păcat de neiertat. Trebuie epurat apoi Maiorrescu și alții.

La urmă de tot va veni Mihail Eminescu. El, după criteriile adoptate, va fi scos fără nicio îndoială din rândul scriitorilor. Întâi și 'ntâi limba lui nu se mai potrivește cu scrisul de azi. Apoi a fost un conservator retrograd și un român sută în sută. El a spus doar: „Cine a îndrăgit străinii, mânca-i ar inima câinii”. Aceasta nu i se poate ierta nici mort. Să i se trântescă și lui o ștampilă de „epurat”. Alții se vor îngriji poate mai târziu să ardă ceea ce a scris el.

Așa ne vom scăpa cu ușurință de tot balastul românesc, pe care l-am putut aduna în necăjitul trecut al nostru.

Și apoi... vom trăi fericiți... toți o apă și-un pământ..

Folclorul

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Ultimele cărți ale lui Eugen Lovinescu

de N. Georgescu-Tistiu

Celui mai fecund, mai personal și mai aprig critic literar român din primele decenii ale secolului nostru i se recunosc abia acum meritele contestate o viață întreagă de om, o viață trudnică și amară, dar exemplară pentru noi toți. Ar trebui să ne coborâm în timp, înălțându-ne însă pe scara valorilor morale până la Bălcescu, pentru a găsi un alt exemplu asemănător de caracter neînfrânt, în luptă continuă cu

viața, nesupunându-se niciunui compromis, jertfind conștient bunurile lumesti, oricât de dragi, numai să nu-și părăsească drumul menit și cerut imperios de firea lor către un țel suprem: ridicarea nației pentru unul, scrutarea și fixarea valorilor literare pentru celălalt.

După mai puțin de doi ani dela o tardivă sărbătorire, cu ecou restrâns, la împlinirea vârstei de 60 ani, cum-

pana morții — era atunci 15 Iulie 1943 — va depune într'o firidă una trupului incinerat al lui Lovinescu, așa cum se proceda în studiata și iubita de el lume antică, va ridica însă pe celălalt talger opera lui, a cărei meritată prețuire în sfârșit începe.

Acest tragic final de sbucium al nemernicei noastre vieți omenești se simte la criticul Lovinescu în ultimele două cărți: *Antologia scriitorilor ocazionali*, nedată și *T. Malorescu și contemporanii lui*, în 2 volume, din 1943—1944, toate publicate de Casa Școalelor.

Inițiativa Antologiei a avut-o Profesorul I. Petrovici. Lovinescu a lucrat-o, întru cât era vorba — după cum spune în prefață — de oameni talentați, care au scris puțin „pentru că natura preocupărilor lor i-a rupt spre altă formă de expresie cu acțiune directă asupra maselor.” Au fost astfel aleși P. P. Carp, Th. Rosetti, Nicolae Filipescu, Take Ionescu, C. Dissescu, I.

G. Duca, C. Dumitrescu-Iași, P. Rîșcanu și D. Evolveanu.

Criticul a prezentat pe fiecare din ei printr'o notiță substanțială în felul său cunoscut, adică incisiv, fără menajamente placide, dar și fără cruțarea laudelor, când putea fi evidențiat un merit. Această atitudine e îndreptățită și mai mult prin mărturisirea alcătuitorului antologiei (în postfața iscălită cu pseudonimul Anonymus Notarius): „Arta scriitorului nu este numai o vocație, ci o lungă ucenicie și o mare biruință tehnică. Din orgoliul profesional al unei discipline, la care s'a supus atâția ani, el refuză să recunoască posibilitatea unor scriitori „ocazionali”, beneficiari ai întâmplării..”

Boala nu i-a intrerupt scrisul, pentru care Lovinescu se credea predestinat. Postfața ne precizează că o parte din notițele introductive au fost alcătuite la sanatoriu. Acestea nu mai au un caracter „științific”, informativ și didactic; ele au devenit din fericire mici „portrete”. Aci se manifestă din

Gazeta pentru popor

de Gh. Tulbure

Continuare din pagina 1-a

Toate aceste publicații ni se desprind din amintiri, cu întreg cortegiul luptelor de demult și cu întreaga plaiadă a scriitorilor, care la umila lor masă de redacție dintr'un fund de curte își înmuiau condeiul nu în călimară ci într'un potir cu lichid sfânt, izvorit din conștiința apostolatului lor.

Când ne gândim ce tristă trebuie să fi fost soarta acestor gazetari, cu reputația circumscrisă între pereții unei camere întunecate, niciun elogi nu este prea mult pentru truda atâtor roboți iluminați, care n'au cunoscut alte satisfacții, decât iluzia mângâitoare că *gazeta este însăși esența ființei lor, este însuși copilul lor, care le seamănă.*

Lumina ce au risipit-o aceste gazete, aceste adevărate școli țărănești, ne dă dreptul să le considerăm adevărate valori naționale, a căror ignorare ar echivala cu ruperea unei tradiții de presă ce ne face cinste.

Să nu uităm că neamul românesc din Ardeal s'a conservat veacuri de-a-rândul prin o singură pătură socială: *prin țărânte.*

Cartea și gazeta

Una din plăcerile sufletului la orice om, chiar și la cei necărturari, este de a ști și a cunoaște cât mai multe lucruri.

Țăranul de astăzi vrea să știe tot ce se petrece în lume.

Fiindcă viața lui este strâns legată de viața lumii care-l înconjoară și omul nu vrea să meargă ca orbul pe întuneric.

Nu numai omul care știe cât de cât cum stau lucrurile în țară și în lume se poate chema că este luminat și nu mai merge pe întuneric, la voia întâmplării ca cei neștiutori. Cel mai bun mijloc de a se lumina este cartea și gazeta.

În afară de știrile din toată lumea o gazetă este un dascăl învățat care aduce lumină în casa omului. Iată de ce este nu numai o datorie ci este chiar o trebuință a sufletului ca fiecare sătean să aibă dumineca o gazetă pe masa lui.

Cunoștințe folositoare

Ce facem în Ardeal?

Se întreabă cu drept cuvânt o gazetă din capitală. În toamna anului 1940 am lăsat în Ardealul de Nord orașe frumoase, sate bogate, câmpii cu roduri binecuvântate. Ce am găsit acum, după patru ani? *Nimic sau ruine.* Dela bordeiu până la biserică totul a fost dărâmat. Nu s'a mai pomenit în istoria omenirii o mai barbară politică de distrugere.

— Ce facem acum în Ardeal? Iată întrebarea care cere răspuns imediat. Răspunsul este: *să pășim cu dreptul în Ardealul desrobii.* Ne așteaptă o populație prigonită și sărăcită de patru ani. Să n'o desamăgim. Să trimitem acolo numai oameni harnici, Români buni și gospodari cinștiți.

Ardealul, pământ românesc

Cu acest titlu apare în românește cartea scriitorului american Milton C. Lehrer. Autorul îmbrățișează cu toată căldura problema Transilvaniei noastre așa cum o vede un intelectual american, cinstit și obiectiv, care nu pregetă să desvelească toate uneltirile și toate neadevărurile propagandei un-gurești în America.

Hârtia s'a născut în Turkestan

Se știe că leagănul hârtiei a fost în China. De curând s'a găsit în Turkestanul chinez o bucată de hârtie din anul 264 î. Hristos, cea dintâi carte tipărită acolo a fost descoperită într'un templu budist și poartă data anului 868 după Hristos. În deșertul chinez s'a descoperit o hârtie care după părerea arheologilor este cu cel puțin o mie de ani mai veche decât cea cunoscută. În Bagdad hârtia a devenit cunoscută pe la anul 790 î. Hristos. Iar în Egipt pe la anul 900 î. Hristos. Abia pe la anul 1276 pătrunde hârtia în Italia, iar în Anglia este cunoscută abia pe la anul 1494, la doi ani după descoperirea Americii de către Cristofor Columb.

Cât la Statul la vânzarea câtorva produse

Un vagon de grâu, care astăzi se vinde oficial cu 260.000 lei, Statul încasează 150.000 lei. La 1 metru de șofă (postav) socotit de producător cu 100 lei, Statul încasează 940 lei. La pereche de ciorapi de mătase care costă astăzi 3000 lei, Statul încasează 1600. Un litru de beniză care costă la producător 8 lei până când ajunge la consumator se face 80 lei.

Vieța sufletească la animale

Mulți țărani cunosc de aproape viața sufletească a vitelor din curtea lor. Pentru că și animalele au un fel de „suflet“, care simte, suferă sau se bucură. Este nevoie însă ca omul să cunoască mai adânc, să observe și să studieze viața sufletească a animalelor din gospodăria sa. În acest scop animalele tinere trebuiesc crescute cu interes și tratate ca un copil, căruia vrei să-i dai o bună educație. După cum fiecare om are copiii pe care îi merită, tot asemenea se poate spune că fiecare gospodar are vitele pe care le merită. Este constatat că la viața sufletească a vitelor, contribuie foarte mult, mai mult decât s'a crezut până acum, buna lor îngrijire.

CUPRINSUL

Gh. Tulbure: Gazeta pentru popor
T. M. Frăsineanu: Pe drum cărturăresc
Pr. Ion Scurtu: Tirania banului scade
I. Sassu Dușoara: Bradului
Vasile V. Sassu: Crăiasa Liniștei
Cunoștințe folositoare

ANUL II

FOAIE
PENTRU
MINTE, INIMA ȘI LITERATURA

SERIA II

Săptămânal al „GAZETEI TRANSILVANIEI“ pentru cultura poporului

Nr. 44

Redactor GH. TULBURE

18 NOEMVRIE 1944

Gazeta pentru popor

de Gh. Tulbure

Despre gazetele noastre pentru popor s'a vorbit în vremea din urmă ca de un copil alintat.

S'a scris frumos, s'a vorbit numai bine. Într'un climat în care fără băfeala noastră cea de toate zilele, aproape nu se poate trăi, faptul poate să pară de domeniul miracolului. Nu vom repeta anumite opinii de presă, pe cât de favorabile pe atât de competente, ci vom reactualiza o problemă, azi mai actuală decât oricând.

Dacă presa Ardealului se bucură astăzi de un real prestigiu moral, este cert că nimbul acesta, — să zicem „de glorie“, i l-a imprumutat în mare parte, gazeta pentru popor.

Gazeta pentru popor! Iată un gen specific ardelenesc, iată o plantă crescută exclusiv din pământul nostru. Marile ziare și reviste din capitală, în anii din urmă își făcuseră un titlu de onoare din a recunoaște, cu neprecupețite elogii, rolul determinant al acestor modeste gazete „de provincie“, care au înțeles să mențină o strânsă legătură sufletească între cărturarii

orașelor și plugarii satelor într'o vreme când toate urgiile și toate prigoanele se îngrămădeau asupra unui popor care-și cerea dreptul la viață.

S'a spus — și cu drept cuvânt că la noi presa a fost chemată să afirme adevărurile permanente, pe temeiul cărora se făurește istoria și dreptul la existență al popoarelor.

Plecând dela acest adevăr, gazeta din Ardeal a fost o școală cu strășina acoperișului atât de largă, încât să poată adăposti neamul întreg. Cărturarii ardeleni, împotriva asupritorilor, aveau nevoie să simtă poporul în spatele lor. Fără participarea masivă și

conștientă a satelor, ei simțeau că lupta este lipsită de suport. Iată geneza gazetei pentru popor, chemată să facă pe dascălul satelor și cu slova ei caldă și luminată să facă și pe cei dela coarnele plugului părtași la lupta pentru afirmarea drepturilor neamului.

Vechile noastre gazete săptămânale au fost adevărate făclii de lumină care au ținut loc de școală vreme de peste o jumătate de veac. Poate că noi, cărturarii din garda veche, care ne-am împletit copilăria cu slova lor citeață, cumințe și sănătoasă suntem cei mai în măsură să pomenim, cu fiori de pietate, enormele binefaceri sufletești care revărsau din paginile lor. Să recunoaștem contribuția lor covârșitoare la păstrarea graiului străbun și în sfârșit vrednicia lor netăgăduită la opera de îndrumare a satelor pe cărările unei propășiri sigure în domeniul cultural, economic, social și politic.

O propășire, care astăzi este o realitate evidentă.

Continuare în pagina 4-a

Oasele eroilor

Peste tot, sunt semădate oasele eroilor, care au murit pentru glia străbună.

Despre ei ne vorbesc cărțile, de el ne aduc aminte troițele și crucile cimitirelor, despre el ne șoptesc râurile, pădurile și munții.

Pe drum cărturăresc

— Amintire —

de T. M. Frăsineanu

Pe drumul șerpuit și bolovănos al Chintăului, printre mohorâte dealuri, sub un cer tulburat și îmbrobodit ca un chip de vădană, într'o liniștire searbădă, asprită doar de vaietul căruții și de tropotul poticnit al calului, învăluit în gânduri noi și sperioase, baciul Ion dela Budeni depănase toate puterile duhului său într'o mare și înfricoșată întrebare:

— „Da-te-oiu, măi, au nu te-oiu da...“

Din fundul căruței, împăturit într'o

zestre întreagă de țoluri, cu ochii adumbriți de lațele căciului și cu nările mustind de atâta răcoare și nevinovăție, Tudoran Pătruț — după numele său cel întreg de ucenic cărturăresc, se sdrobise încercând să răspundă tătânei lui său. Dar parcă-i pierise graiul.

— „Măi Pătruț...“

— „Da, tată...“

Ca niște pasări năsdărvane, așa îi sburaseră vorbele din gură.

— „Măi Pătruț, da-mi-te-oiu, au nu te-oiu da...“

— „Mi-i da, tătucă...“

Răspunsul îi veni așa, ca din fundul somnului. Vorbele îi sburaseră din gură fără cugetare, parcă de rușine și parcă de pierit ce era.

Pe drumul împărătesc al Clujului

nu mai rătăcise niciodată până atunci și priveștiștea atâtor noutăți îl copleșise. Până mai deunăzi, rostul lui se prăpăstua la hotarul satului, și în afară de căsuța lor, de clădirea albă a școlii și de imajul vitelor nu mai cunoscuse nimic.

Dincolo de acestea, începeau depărtările și povestea. Iar în cuprinsul lor, la fel de îndepărtat și de plin de poveste ca cerul, sta cărturărescul așezământ al Clujului, învăpăiat de carte și de turle de biserici.

Și acum, împăturit între toate țolurile lelii Saveta și cu potopul de lână care-i curgea peste cap, Pătruț simțea cum se surpaseră zăgăzurile po-

Continuare în pag. 3-a

Gazetărie „retrogradă”

de Ion Colan

O gazetă care vrea să-și păstreze toată libertatea, așa cum se sbruciumă s'o facă această foaie, nu poate bate la ușa nimănui cu mâna întinsă, fiindcă fiecare bătaie ar însemna un angajament și fiecare angajament o renunțare.

Nu ne înjugăm capul nicăiri, nu renunțăm la nimic din crezul nostru.

De ne-am fi lăsat duși de valuri, aveam și noi azi, rezervă, câteva milioane grele, ne-am fi putut și noi plăti redactorii măcar omește, ne-am fi putut asigura și noi un alt ritm de apariție.

Dar am lăsat să treacă dela noi paharul tuturor îmbierilor, simțindu-ne bine cu defectul organic al șirii spinării care nu se poate îndoi, cu defectul puțin bănos al vorbelor spuse pe șleau și cu meteahna moștenită și ea dela vechii gazetari ardeleni de-a nu pupa șalvarii nici-unui pașă.

Ne-am ancorat credințele de permanențele nației ăsteia de valahi și nu ne-a putut smulge din ele niciun blid de linte, nu ne-a putut cumpăra nimeni cu cei 30 de arginți.

Cădem mai bine cu gazetă cu tot, decât să ne mănjim conștiințele cu favoruri sunătoare, decât să scriem cu cerneala aducătoare de bani, așa cum se obișnuiește, fără ca cititorii să știe că anumite atacuri și anumite laude au în vârful penitei țărănuțele Băncii Naționale, discret strecurate în plic celui ce «cumbate» la gazetă. Firește, totul fără chitanță.

Noi am dorit și dorim să știe toată lumea, că un cuvânt scris în coloanele „Gazetei Transilvaniei” e cuvânt, nu vorbă încondeiată pentru clipa care trece, înălțând pe unii, coborînd pe alții, și de atâtea ori în slujba unor interese care n'au nimic aface cu menirea ziaristicii cinstite.

Noi socotim că oricât de talentat ar fi cineva — cum a fost *cineva* în ziaristica noastră cea foarte bucureșteană — dacă scrisul lui are ca efect imediat o înregistrare în contabilitatea gazetei proprii — scrisul acela nu mai are nicio valoare.

Cu toții știm cât costă editarea unui ziar; milioanele sunt așa de multe, încât proveniența lor ar trebui justificată.

Dacă s'ar face acest lucru, atâtea din ideile mari care se vântură ar fi luate cu «ho!» de cinstitul cetățean, fiindcă atunci fiecare și-ar da seama că în dosul potemkinia-delor fațade se ascund pachete cu dinamită și fitil Bickford, plus un ins simandicos plătit pentru treaba de-a aprinde chibritul.

Da, da! Cine dă banii? Ca tristul prinț al Danemarcei, repetăm și noi: «Aceasta este întrebarea!»

Și nimeni nu se gândește să deschidă puțin geamurile pentru *adevărata* aerisire a presei române și nimeni nu deschide ușa să îmbrâncească pe scări din palatul ziaristicii noastre, nu pe cei ce au avut o credință, ci pe încasatorii de bani

pentru «credințele» susținute. Ceea ce e cu totul altceva.

*

Ne tot întreabă lumea, firește, acei care țin la «Gazeta Transilvaniei»: de ce nu apărem cotidian?

De ce?

Fiindcă n'avem bani să ne cumparam o rotativă și câteva Linotypuri.

Și n'avem bani, fiindcă nimeni n'a putut face în acest timp din „Gazeta Transilvaniei” o foaie a-servită pentru sprijinul pe care în asemenea condiții noi nu-l puteam accepta.

Banii s'a dus acolo unde putea să iasă profitul articolelor diti-rambice, cu poze în toate pozițiile.

Recensie

de V. Branșce

Vitrinele Transilvaniei eliberate ne-au prezentat imbiator voluminoasa lucrare „Erdélyünk és honvédségünk”, o înșirare ilustrată de evenimente istorice, care s'ar talmăci cam așa pe românește: Transilvania noastră și honveziimea noastră. Apărută la Budapesta în 1941 în condiții tehnice excepționale, lucrarea era menită, probabil, să aducă o contribuție istorică opiniei publice a mileniului următor.

Întâi ce ni se spune în prefață: „În Septembrie 1940, trupele honvezilor maghiari au intrat în pământul străvechii Transilvaniei unde locuiesc frații noștri, pământ care 22 de ani a fost închis în fața noastră de porunca oarbă a Trianonului. Honvezii maghiari au preschimbă în realitate visurile pe care națiunea le-a vădit 22 de ani; ei au adus eliberarea — cu steagul, cu sabia în mână — acelor frați care au suferit nesfârșit de mult pentru conștiința lor maghiară”. Cred că opinia publică românească — în a cărei mână a căzut cartea nu în anul 2896, când poporul maghiar își va sărbători al doilea „mileniu” pe pământul Transilvaniei, ci în toamna lui 1944, când desrobirea Transilvaniei a fost stropită din belșug cu sângele nostru și al armatelor aliate — va ră-mâne foarte nedumerită auzind de belloasa poziție „a sabiei din mână” a ocupanților maghiari, profitorii al verdictului dela Viena. Se va întreba și ea, cum m'am întrebat și eu, pentru ce o fi scos sabia din teacă, honveziimea maghiară?

Dar ilustrațiile m'au lămurit. Pe unde intra armata, pe străzi, în plețe,

pe drumuri, erau tot fete și femei în fuste strălucitoare. Iată rostul sabiei: saluta lumea de pe trotuare.

Este necesară această lămurire suplimentară a avântelor rândurii din prefața cărții, căci uzul consacrase expresia „cu sabia în mână” drept o în-nută de luptători. Iar la Viena, dacă luptase cu adevărat cineva, apoi nu poate fi vorba nici într'un caz de honveziime, și mai curând de foșnetul rochilor de mătase. De altfel, planșa 61 ne lămurește pe deplin. Vedem chipul mândru al atașatului Italiei fasciste la Cluj, înconjurat de atâtea femei seducătoare, încât de platră să fi fost ca statula lupoaicei [pare-mi-se dispărută astăzi din piața Clujului] și n'ar fi putut rezista farmecului lor.

Spațiul prea limitat al recensiei mă împiedică să redau substanțialul și pitorescul conținut al cărții.

De altfel și restricțiile de vocabular obscen și trivial impuse de ziarul nostru, mă împiedică să redau pasagi autentice. Cred însă că voi reveni, înștrând numele prohitleristilor autori și interesantele lor teorii. [N'ar strica să-l confruntăm nici cu atitudinile prezente].

De data aceasta mă mărginesc la prezentarea ilustrațiilor. Alături de reproducerea timbrelor comemorative vedem frumusețile Transilvaniei, cetățile ei strămoșești. Și autorii ne prezintă cu multă ingeniozitate Dunărea la Cazane, Sighișoara, Băile Herculane, Turnu-Roșu, Cetatea Șiriel, Castelul din Hunedoara, Retezitul și altele.

Cartea se recomandă călduros.

Noi am rămas credincioși gazetăriei ardeleni, nu în timp, ci în menire și destin, desbrăcându-ne fiecare de tot ce însemna interes mă-runt.

Cu asemenea idei, cu «țara» și «neamul» adică, nu se face nici bănet, nici cotidian.

Și n'am făcut.

*

Ca mâne, poate, vom cădea și noi.

Ca mâne, vom fi și noi «epurați».

Nimeni nu va sta să-ți cântă-rească munca în întregul ei. Undeva se va găsi o frază, prin sutele de articole, care să dovedească tuturora că ai fost cum se obișnuiește să se eticheteze azi o «canalie» sau «bestie» reacționară. Cui să-i spui că n'ai fost decât *filo-român* într-o vreme când ți se interzicea și această *filie*? În fața cărei judecăți să te prezinți spre a dovedi că tot ce ai făcut se datorește școlii: cronicarilor Grigore Ureche, Miron Costin, Neculce, Stolnicului Constantin Cantacuzino, celor trei din școala ardelenă, Micu, Șincai și Maior, lui Kogălniceanu, lui Bălescu apoi lui Eminescu și celor ce i-au urmat, și celor ce nu-s amintiți aici dar neam din neam românesc au fost cu toții.

De-ar fi trăit Nicolae Iorga, ar fi fost și el epurat, cum ar fi fost și Goga.

Ce să mai zicem noi, umili elevi ai unei școli tradiționale căreia i s'a datorit România din 1 Dec. 1918?

Nu mai zicem nimic.

Stăm, cât vom mai sta, la posturile noastre. La troaca lichelismului însă nu ne vârim, iar celor ce ne vor urma lăsăm steagul „Gazetei Transilvaniei” fâlfâind pentru o singură dreptate: aceea a României «în hotarele ei firești» — cum se zice azi.

Cinstit și sincer spus.

De încheiere, adoptăm formula lui Ion Neculce:

„Pre unde ar fi greșit conde-iul meu, să nu gândiți că doară pre voia cuiva, sau în pisma cuiva, ce precum s'au tîmplat cu adevăr s'au scris”.

Cronica războiului

Activitatea diplomatică

Prezența d-lui Churchill în Franța

după vizita pe care a făcut-o la Moscova e o dovadă a interesului pe care îl acordă Anglia problemelor europene.

Lasând la o parte amănuntele primirei fastuoase care i s'a făcut la Paris, trebuie să reținem grija cu care d-sa s'a adresat poporului francez și atenția pe care a acordat-o puterii armate fran-

ceze, chemată să colaboreze la echilibrul de forțe pe continent.

Opriindu-ne la detalii, vom constata că d-l Churchill, d-l Eden și ceilalți membri ai delegației britanice au fost obiectul unei vii manifestații de simpatie din partea Francezilor. Pentru prima oară, după atâtea ani de ocupație străină, Parisienii a putut să rememoreze vremurile de glorie, întâmpinând pe emisarii poporului aliat al Mării Britanii cu onorurile cele mai fastuoase.

de Mardare Mateescu

Cortegiul care însoțea pe primul ministru britanic, a fost întâmpinat de o mare mulțime, care saluta pe cei ce au contribuit în mod atât de hotărît la grăbirea eliberării Franței. Totuși, mulțimea aceasta era divizată în diferite moduri de a gândi și problema aceasta a fost baza discuțiilor care au avut loc la Paris, precum și fondul discursului ținut de d-l Churchill.

Participarea armată a Franței

la războiul împotriva Germaniei se des-prinde astfel ca o consecință firească a erei noi deschisă raporturilor anglo-franceze. Faptul că Anglia este decisă să recunoască Franței rolul de mare putere europeană, precum l-a avut până la înfrângerea de către Germani și totodată este subliniat rolul precumpănitor al imperiului francez, în epoca de după război, ne explică atâtea alte măsuri din trecut luate de către d-l Churchill, cât și noua linie de acțiune a diplomației britanice.

Anglia înțelege să medieze asupra divergențelor de păreri în sânul națiunilor aliate, dar totodată înțelege să dea acestor națiuni și posibilitatea de a vedea în lumină limpede viitorul.

Cum este în cazul de față, poporul francez este chemat la unitate și totodată i se oferă și obiectivul precis asupra căruia trebuie să-și concentreze unitatea de vederi.